

MERSİN ÜNİVERSİTESİ KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
MERSIN UNIVERSITY PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF CILICIAN ARCHAEOLOGY

KAAM
YAYINLARI

OLBA
XXI

(Ayrıbasım / Offprint)

MERSİN
2013

KAAM YAYINLARI
OLBA
XXI

© 2013 Mersin Üniversitesi/Türkiye
ISSN 1301 7667
Yayıncı Sertifika No: 14641

OLBA dergisi;
ARTS & HUMANITIES CITATION INDEX, EBSCO, PROQUEST
ve

TÜBİTAK-ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanlarında taranmaktadır.

Alman Arkeoloji Enstitüsü'nün (DAI) Kısaltmalar Dizini'nde 'OLBA' şeklinde yer almaktadır.

OLBA dergisi hakemlidir ve Mayıs ayında olmak üzere, yılda bir kez basılmaktadır.
Published each year in May.

KAAM'ın izni olmadan OLBA'nın hiçbir bölümü kopya edilemez.

Alıntı yapılması durumunda dipnot ile referans gösterilmelidir.

It is not allowed to copy any section of OLBA without the permit of KAAM.

OLBA dergisinde makalesi yayımlanan her yazar, makalesinin baskı olarak ve elektronik ortamda yayımlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını OLBA dergisine devretmiş sayılır.

Each author whose article is published in OLBA shall be considered to have accepted the article to be published in print version and electronically and thus have transferred the copyrights to the journal OLBA..

OLBA'ya gönderilen makaleler aşağıdaki web adresinde ve bu cildin giriş sayfalarında belirtilen formatlara uygun olduğu taktirde basılacaktır.

Articles should be written according the formats mentioned in the following web address.

Redaktion: Yrd. Doç. Dr. Deniz Kaplan

OLBA'nın yeni sayılarında yayımlanması istenen makaleler için yazışma adresi:
Correspondance addresses for sending articles to following volumes of OLBA:

Prof. Dr. Serra Durugönül
Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü
Çiftlikköy Kampüsü, 33342 Mersin - TURKEY

Diğer İletişim Adresleri
Other Correspondance Addresses

Tel: 00.90.324.361 00 01 (10 Lines) 4730 / 4734

Fax: 00.90.324.361 00 46

web mail: www.kaam.mersin.edu.tr

www.olba.mersin.edu.tr

e-mail: sdurugonul@gmail.com

kaam@mersin.edu.tr

Baskı / Printed

Matsis Matbaa Hizmetleri

Tevfikbey Mah. Dr. Ali Demir Cad. No: 51 Sefaköy / İstanbul

Tel: 00.90.212.624 21 11 www.matbaasistemleri.com

Sertifika No: 20706

Dağıtım / Distribution

Zero Prod. Ltd.

Tel: 00.90.212.244 75 21 Fax: 00.90.244 32 09

info@zerobooksonline.com www.zerobooksonline.com/eng

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
(KAAM)
YAYINLARI-XXI

MERSIN UNIVERSITY
PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF
CILICIAN ARCHAEOLOGY
(KAAM)-XXI

Editör

Serra DURUGÖNÜL
Murat DURUKAN
Gunnar BRANDS

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Serra DURUGÖNÜL
Prof. Dr. Haluk ABBASOĞLU
Prof. Dr. Tomris BAKIR
Prof. Dr. Sencer ŞAHİN
Prof. Dr. Erendiz ÖZBAYOĞLU
Prof. Dr. Susan ROTROFF
Prof. Dr. Marion MEYER

MERSİN
2013

İçindekiler/Contents

Asuman Çırak – Mustafa Tolga Çırak – Ahmet Cem Erkman <i>Kelenderis Halkının Diş ve Çene Paleopatolojileri</i> (<i>Paleopathological Analysis of Teeth and Jaws Obtained from Kelenderis Excavations</i>)	1
Okşan Başoğlu – Atakan Akçay – Pınar Gözlük Kırmızıoğlu Simge Gökkoyun – Tuğçe Şener <i>Diyarbakır/Aşağı Salat Höyüğü İskeletleri</i> (<i>The Skeletons of Diyarbakır/Aşağı Salat</i>)	27
Elif Koparal <i>Teos and Kyrbissos</i> (<i>Teos ve Kyrbissos</i>)	45
Ümit Aydınoğlu <i>Paslı: Dağlık Kilikia’da Bir Kırsal Yerleşimin Değişim Süreci</i> (<i>Paslı: The Process of Change of a Rural Settlement in Rough Cilicia</i>)	71
Emre Okan <i>Çeşme Müzesi’nde Bulunan Yayı Amphora Üzerine Düşünceler</i> (<i>Thoughts on the Churn Amphora Held in Çeşme Museum</i>)	101
Mehmet Tekocak – K. Levent Zoroğlu <i>Kelenderis’te Bulunan Bir Grup Roma Dönemi Ticari Amphorası ve Düşündürdükleri</i> (<i>A Group of Roman Transport Amphorae from Kelenderis and Some Thoughts on Them</i>)	109
Erkan Dündar <i>Roman Amphora Stamps from Patara</i> (<i>Patara’dan Roma Dönemi Amphora Mühürleri</i>)	141
Celal Şimşek – Bahadır Duman <i>Lycos Laodikeiası’ndan Bir Grup Yerel Üretim Kandil</i> (<i>A group of locally produced lamps from Laodikeia ad Lycum</i>)	151
Hatice Körsulu <i>Kappadokia Komanası Sigillataları</i> (<i>The Sigillata from Comana in Cappadocia</i>)	181

Julian Bennett	
<i>Agricultural Strategies and the Roman Military in Central Anatolia During the Early Imperial Period</i> (<i>Erken İmparatorluk Döneminde Orta Anadolu'da Tarımsal Stratejiler ve Roma Ordusu</i>)	315
Murat Durukan – Deniz Kaplan – Ercan Aşkın	
<i>Septimius Severus Döneminde Elaiussa Sebaste'nin Duraklaması, Korykos'un Yükselişi</i> (<i>Die Stagnation von Elaiussa Sebaste, der Aufstieg von Korykos zur Zeit des Septimius Severus</i>)	345
Dinçer Savaş Lenger	
<i>Salamis'e Atfedilen Makedon Krali Bronzlar Üzerine Bir Değerlendirme</i> (<i>An Evaluation of the Macedonian Royal Bronze Coins Which Have Been Attributed to Salamis</i>)	371
Ferit Baz – Selçuk Seçkin	
<i>Neue Grabinschriften aus Pylai in Bithynien</i> (<i>Bithynia'daki Pylai Kentinden Yeni Mezar Yazıtları</i>)	387
Elif Keser-Kayaalp	
<i>The Church of Virgin at Amida and the Martyrium at Constantia: Two Monumental Centralised Churches in Late Antique Northern Mesopotamia</i> (<i>Amida'daki Meryem Ana Kilisesi ve Constantia'daki Martyrium: Kuzey Mezopotamya'da Geç Antik Döneme Tarihlenen İki Anıtsal Mezar Kilise</i>)	405
Ayşe Aydın	
<i>Marmaris Müzesi'ndeki Ampullalar</i> (<i>The Ampullae at the Marmaris Museum</i>)	437
Hatice Özyurt-Özcan	
<i>Akyaka'daki Çatalçam Bazilikasına Ait Döşeme Mozaikleri</i> (<i>The Floor Mosaics of the Çatalçam Basilica in Akyaka</i>)	457
Corrigenda	489

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
BİLİMSEL SÜRELİ YAYINI ‘OLBA’

Kapsam

Olba süreli yayını Mayıs ayında olmak üzere yılda bir kez basılır. Yayınlanması istenilen makalelerin en geç her yıl Kasım ayında gönderilmiş olması gerekmektedir.

1998 yılından bu yana basılan Olba; Küçükasya, Akdeniz bölgesi ve Orta-doğu’ya ilişkin orijinal sonuçlar içeren Antropoloji, Prehistorya, Protohistorya, Klasik Arkeoloji, Klasik Filoloji (ve Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri), Eskiçağ Tarihi, Nüvizmatik ve Erken Hıristiyanlık Arkeolojisi alanlarında yazılmış makaleleri kapsamaktadır.

Yayın İlkeleri

1. a. Makaleler, Word ortamında yazılmış olmalıdır.
 - b. Metin 10 punto; özet, dipnot, katalog ve bibliyografya 9 punto olmak üzere, Times New Roman (PC ve Macintosh) harf karakteri kullanılmalıdır.
 - c. Dipnotlar her sayfanın altına verilmeli ve makalenin başından sonuna kadar sayısal süreklilik izlemelidir.
 - d. Metin içinde bulunan ara başlıklarda, küçük harf kullanılmalı ve koyu (bold) yazılmalıdır. Bunun dışındaki seçenekler (tümünün büyük harf yazılması, alt çizgi ya da italik) kullanılmamalıdır.
2. Noktalama (tireler) işaretlerinde dikkat edilecek hususlar:
 - a. Metin içinde her cümlelin ortasındaki virgülden ve sonundaki noktadan sonra bir tab boşluk bırakılmalıdır.
 - b. Cümle içinde veya cümle sonunda yer alan dipnot numaralarının herbirisi noktalama (nokta veya virgül) işaretlerinden önce yer almalıdır.
 - c. Metin içinde yer alan “fig.” ibareleri, küçük harf ile ve parantez içinde verilmeli; fig. ibaresinin noktasından sonra bir tab boşluk bırakılmalı (fig. 3); ikiden fazla ardışık figür belirtiliyorsa iki rakam arasına boşluksuz kısa tire konulmalı (fig. 2-4). Ardışık değilse, sayılar arasına nokta ve bir tab boşluk bırakılmalıdır (fig. 2. 5).
 - d. Ayrıca bibliyografya ve kısaltmalar kısmında bir yazar, iki soyadı taşıyorsa soyadları arasında boşluk bırakmaksızın kısa tire kullanılmalıdır (Dentzer-

Feydy); bir makale birden fazla yazarlı ise her yazardan sonra bir boşluk, ardından uzun tire ve yine boşluktan sonra diğer yazarın soyadı gelmelidir (Hagel – Tomaschitz).

3. “Bibliyografya ve Kısaltmalar” bölümü makalenin sonunda yer almalı, dipnotlarda kullanılan kısaltmalar, burada açıklanmalıdır. Dipnotlarda kullanılan kaynaklar kısaltma olarak verilmeli, kısaltmalarda yazar soyadı, yayın tarihi, sayfa (ve varsa levha ya da resim) sıralamasına sadık kalınmalıdır. Sadece bir kez kullanılan yayınlar için bile aynı kurala uyulmalıdır.

Bibliyografya (kitaplar için):

Richter 1977 Richter, G., Greek Art, New York.

Bibliyografya (Makaleler için):

Corsten 1995 Corsten, Th., “Inschriften aus dem Museum von Denizli”, Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi III, 215-224, lev. LIV-LVII.

Dipnot (kitaplar için)

Richter 1977, 162, res. 217.

Dipnot (Makaleler için)

Oppenheim 1973, 9, lev.1.

Diğer Kısaltmalar

age.	adı geçen eser
ay.	aynı yazar
vd.	ve devamı
yak.	yaklaşık
v.d.	ve diğerleri
y.dn.	yukarı dipnot
dn.	dipnot
a.dn.	aşağı dipnot
bk.	Bakınız

4. Tüm resim, çizim ve haritalar için sadece “fig.” kısaltması kullanılmalı ve figürlerin numaralandırılmasında süreklilik olmalıdır. (Levha, Resim, Çizim, Şekil, Harita ya da bir başka ifade veya kısaltma kesinlikle kullanılmamalıdır).
5. Word dökümanına gömülü olarak gönderilen figürler kullanılmamaktadır. Figürlerin mutlaka sayfada kullanılması gereken büyüklükte ve en az 300 pixel/inch çözünürlükte, photoshop tif veya jpeg formatında gönderilmesi

gerekmektedir. Adobe illustrator programında çalışılmış çizimler Adobe illustrator formatında da gönderilebilir. Farklı vektörel programlarda çalışılan çizimler photoshop formatına çevrilemiyorsa pdf olarak gönderilebilir. Bu formatların dışındaki formatlarda gönderilmiş figürler kabul edilmeyecektir.

6. Figürler CD'ye yüklenmelidir ve ayrıca figür düzenlemesi örneği (layout) PDF olarak yapılarak burada yer almalıdır.
7. Bir başka kaynaktan alıntı yapılan figürlerin sorumluluğu yazara aittir, bu sebeple kaynak belirtilmelidir.
8. Makale metninin sonunda figürler listesi yer almalıdır.
9. Metin yukarıda belirtilen formatlara uygun olmak kaydıyla 20 sayfayı geçmemelidir. Figürlerin toplamı 10 adet civarında olmalıdır.
10. Makaleler Türkçe, İngilizce veya Almanca yazılabilir. Türkçe yazılan makalelerde yaklaşık 500 kelimelik Türkçe ve İngilizce yada Almanca özet kesinlikle bulunmalıdır. İngilizce veya Almanca yazılan makalelerde ise en az 500 kelimelik Türkçe ve İngilizce veya Almanca özet bulunmalıdır. Makalenin her iki dilde de başlığı gönderilmelidir.
11. Özeti altında, Türkçe ve İngilizce veya Almanca olmak üzere altı anahtar kelime verilmelidir.
12. Metnin word ve pdf formatlarında kaydı ile figürlerin kopyalandığı iki adet CD (biri yedek) ile birlikte bir orijinal ve bir kopya olmak üzere metin ve figür çıktısı gönderilmelidir.
13. Makale içinde kullanılan özel fontlar da CD'ye yüklenerek yollanmalıdır.

MERSIN UNIVERSITY
‘RESEARCH CENTER OF CILICIAN ARCHAEOLOGY’
JOURNAL ‘OLBA’

Scope

Olba is printed once a year in May. Deadline for sending papers is November of each year.

The Journal ‘Olba’, being published since 1998 by the ‘Research Center of Cilician Archeology’ of the Mersin University (Turkey), includes original studies done on antropology, prehistory, protohistory, classical archaeology, classical philology (and ancient languages and cultures), ancient history, numismatics and early christian archeology of Asia Minor, the Mediterranean region and the Near East.

Publishing Principles

1. a. Articles should be written in Word programs.
b. The text should be written in 10 puntos; the abstract, footnotes, catalogue and bibliography in 9 puntos ‘Times New Roman’ (for PC and for Macintosh).
c. Footnotes should take place at the bottom of the page in continous numbering.
d. Titles within the article should be written in small letters and be marked as bold. Other choises (big letters, underline or italic) should not be used.
2. Punctuation (hyphen) Marks:
 - a. One space should be given after the comma in the sentence and after the dot at the end of the sentence.
 - b. The footnote numbering within the sentence in the text, should take place before the comma in the sentence or before the dot at the end of the sentence.
 - c. The indication fig.:
 - * It should be set in brackets and one space should be given after the dot (fig. 3);
 - * If many figures in sequence are to be indicated, a short hyphen without space between the beginning and last numbers should be placed (fig. 2-4); if these are not in sequence, a dot and space should be given between the numbers (fig. 2. 5).

d) In the bibliography and abbreviations, if the author has two family names, a short hyphen without leaving space should be used (Dentzer-Feydy); if the article is written by two or more authors, after each author a space, a long hyphen and again a space should be left before the family name of the next author (Hagel – Tomaschitz).

3. The ‘Bibliography’ and ‘Abbreviations’ should take part at the end of the article. The ‘Abbreviations’ used in the footnotes should be explained in the ‘Bibliography’ part. The bibliography used in the footnotes should take place as abbreviations and the following order within the abbreviations should be kept: Name of writer, year of publishment, page (and if used, number of the illustration). This rule should be applied even if a publishment is used only once.

Bibliography (for books):

Richter 1977 Richter, G., Greek Art, New York.

Bibliography (for articles):

Corsten 1995 Corsten, Th., “Inschriften aus dem Museum von Denizli”, Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi III, 215-224, pl. LIV-LVII.

Footnotes (for books):

Richter 1977, 162, fig. 217.

Footnotes (for articles):

Oppenheim 1973, 9, pl.1.

Miscellaneous Abbreviations:

op. cit.	in the work already cited
idem	an author that has just been mentioned
ff	following pages
et al.	and others
n.	footnote
see	see
infra	see below
supra	see above

4. For all photographs, drawings and maps only the abbreviation ‘fig.’ should be used in continous numbering (remarks such as Plate, Picture, Drawing, Map or any other word or abbreviaton should not be used).

5. Figures, embedded in Word documents can not be used. Figures have to be in the length in which they will be used in the page, being at least 300 pixel/ inch, in photoshop tif or jpeg format. Drawings in adobe illustrator can be sent in this format. Drawings in other vectoral programs can be sent in pdf if they can't be converted to photoshop. Figures sent in other formats will not be accepted.
6. Figures should be loaded to a CD and a layout of them as PDF should also be undertaken.
7. Photographs, drawings or maps taken from other publications are in the responsibility of the writers; so the sources have to be mentioned.
8. A list of figures should take part at the end of the article.
9. The text should be within the remarked formats not more than 20 pages, the drawing and photographs 10 in number.
10. Papers may be written in Turkish, English or German. Papers written in Turkish must include an abstract of 500 words in Turkish and English or German. It will be appreciated if papers written in English or German would include a summary of 500 words in Turkish and in English or German. The title of the article should be sent in two languages.
11. Six keywords should be remarked, following the abstract in Turkish and English or German .
12. The text in word and pdf formats as well as the figures should be loaded in two different CD's; furthermore should be sent, twice the printed version of the text and figures.
13. Special fonts should be loaded to the CD.

SEPTIMIUS SEVERUS DÖNEMİNDE ELAIUSSA SEBASTE'NİN DURAKLAMASI, KORYKOS'UN YÜKSELİŞİ

Murat DURUKAN – Deniz KAPLAN – Ercan AŞKIN*

ZUSAMMENFASSUNG

Die Stagnation von Elaiussa Sebaste, der Aufstieg von Korykos zur Zeit des Septimius Severus

In severischer Zeit, in der die Stadt Elaiussa Sebaste aus architektonischer Sicht am schwächsten war, erlebte nur 4 km westlich von ihr die Stadt Korykos (wie viele andere kilikische Städte auch) ihre wohlhabendste Zeit. Dieser Zustand bringt einige Fragezeichen mit sich. Die Stadt Elaiussa Sebaste war zur Zeit des Septimius Severus zwei Jahrhunderte lang eine riesige Metropole und bis zu der Zeit die Hauptstadt des Gebiets. Elaiussa Sebaste begann ab dem Ende des 2. Jhs. v. Chr. an Pracht zu verlieren. Die Stadt Korykos jedoch, die vorher ein bescheidener Siedlungsort war, verwandelte sich zur selben Zeit zu einer großen Stadt und wurde das Wirtschaftszentrum des gesamten Gebiets.

Eine der wichtigsten Anhaltspunkte für diese Feststellung, die auch mit anderen archäologischen Beweisen belegt wird, ist die Tatsache, dass die Tradition von Grabdenkmälern in Elaiussa Sebaste am Ende der Zeit der Antoninen verschwand. In Korykos jedoch findet man diese und ähnliche Grabdenkmäler am meisten in severischer Zeit. Während in Elaiussa Sebaste architektonische Befunde, die in severischer Zeit datiert werden können, so gut wie gar nicht vorhanden sind, kann beobachtet werden, dass Korykos und andere kilikische Städte zu dieser Zeit ihre wohlhabendste Periode erlebt haben.

Dieser “*verkehrt proportionierte*” Wandlungsprozess in Elaiussa Sebaste und Korykos eignete sich in der Zeit des Septimius Severus und setzte sich dann auch

* Doç. Dr. Murat Durukan, Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü, 33342 Çiftlikköy Kampüsü, Mersin. E.posta: mdurukan@mersin.edu.tr

Yrd. Doç. Dr. Deniz Kaplan, Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü, 33342 Çiftlikköy Kampüsü, Mersin. E.posta: denizkaplan@mersin.edu.tr

Yrd. Doç. Dr. Ercan Aşkın, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü, Yunus Emre Yerleşkesi 70200, Karaman. E.posta: ercanaskin@gmail.com

fort. Ein solcher dramatischer Wandel in der Geschichte von zwei sich benachbarten Städten muss einen wichtigen Grund gehabt haben. Es ist bekannt, dass Septimius Severus in seinen ersten Verwaltungsjahren große Probleme hatte. Dieser Herrscher war im Kampf um den römischen Thron mit zwei großen Konkurrenten wie Niger und Albinus in Bürgerkriegen beteiligt. Während dieser Bürgerkriege haben viele sich konkurrierende Städte, die in verschiedenen Regionen des Gebiets lagen, einen der drei befeindeten Generäle unterstützt. Es ist bekannt, dass Septimius Severus nach den Kriegen die Städte oder Personen, die Niger oder Albinus unterstützt haben, bestraft hat. Es gibt auch einige Hinweise dafür, dass Elaiussa Sebaste einen der konkurrierenden Generäle unterstützt hat. Aus diesem Grunde scheint es möglich, dass die Stagnation und Rückentwicklung dieser Stadt mit diesen Kriegen in Beziehung gestellt werden kann.

Nach Angaben geschichtlicher Quellen hat Severus einige von ihm bestrafte Städte später verziehen und mit diesen wieder gute Beziehungen aufgebaut. Aber über den Zustand von Elaiussa Sebaste geben betreffende Quellen nichts an. Es gibt auch keine epigraphischen Befunde, die diese Angelegenheit aufhellen würden. Deshalb sind die archäologischen Befunde die einzigen Quellen, die die damalige Situation von Elaiussa Sebaste aufklären kann.

Archäologische Forschungen in Elaiussa Sebaste und Korykos zeigen, dass diese beiden Städte zur Zeit des Septimius Severus ihre Rolle als Anziehungsort ausgetauscht haben. Anders ausgedrückt ist die Besonderheit, die beliebteste Stadt des Gebiets zu sein, von Elaiussa Sebaste auf Korykos übergegangen. Die zwischen dem Ende des 2. Jhs. und dem Anfang des 3. Jhs. datierte Befunde belegen diese Feststellung. Im Gegensatz zu Elaiussa Sebaste wurde in Korykos eine relativ schnelle Entwicklungsphase erlebt und Bauarbeiten, die als Anzeichen der wachsenden Wirtschaft bewertet werden können, erreichten einen Höhepunkt.

Dieser Zustand darf nicht als etwas Überraschendes für Korykos aufgefasst werden, weil diese positive Entwicklung während der Zeit der Severern in ganz Kilikien ganz deutlich beobachtet werden kann. Historiker gehen sogar davon aus, dass Kilikien zur Zeit der Severern ihr goldenes Zeitalter erlebte. Nur ist die Anzahl der archäologischen Befunde in Elaiussa Sebaste, die in die Zeit der Severern datiert werden können, recht wenig. Dies steht nicht parallel zu den positiven Entwicklungen im übrigen kilikischen Gebiet. Da keine Naturkatastrophe in der betreffenden Region bekannt ist, ist es wahrscheinlich, dass der Grund für den Rückgang einer großen, reichen und führenden Stadt wie Elaiussa Sebaste mit einem politischen Grund zusammenhängt. Die Entwicklungen in den ersten Verwaltungsjahren des Septimius Severus beinhalten recht befriedigende Hinweise zum Verständnis des problematischen Prozesses in der Geschichte von Elaiussa Sebaste. Diesbezüglich kann angenommen werden, dass Elaiussa Sebaste während der Bürgerkriege auf der Seite des Pescennius Niger stand und deswegen zu den von Septimius Severus bestrafte Städten gehörte.

Schlüsselwörter: Kilikien, Korykos, Elaiussa Sebaste, Septimius Severus, Bautätigkeiten.

ÖZET

Elaiussa Sebaste'nin mimari açıdan en zayıf olduğu Severuslar döneminde, sadece dört km. batısındaki Korykos'un (diğer pek çok Kilikia kenti gibi) en zengin dönemini yaşıyor olması oldukça düşündürücü bir noktadır. Septimius Severus döneminde iki asırlık dev bir metropol olan ve o tarihe kadar bölgenin başkenti durumundaki Elaiussa Sebaste, M.S. 2. yy. sonlarından itibaren küçülmeye başlamış; mütevazi bir yerleşim olan Korykos ise aynı dönemde büyük bir kent olmuş ve tüm bölgenin ekonomik merkezi haline gelmiştir.

Farklı arkeolojik kanıtlarla desteklenen bu tespitin en önemli dayanaklarından biri, Elaiussa Sebaste'de tapınak mezar geleneğinin Antoninuslar dönemi sonlarında ortadan kalkmış olmasıdır. Korykos'ta ise bu ve benzeri mezar anıtlarına en fazla Severuslar döneminde rastlanmaktadır. Yine Severuslar dönemine tarihlenebilen mimari buluntu sayısı Elaiussa Sebaste'de yok denecek kadar azken, Korykos ve Kilikia'nın diğer kentleri bu evrede en zengin dönemlerini yaşamıştır.

Elaiussa Sebaste ve Korykos'taki "*ters orantılı*" bu dönüşüm süreci Septimius Severus döneminde gerçekleşmiş ve devam etmiştir. Birbirine komşu olan iki kentin tarihinde yaşanan bu dramatik dönüşümün önemli bir gerekçesi olmalıdır.

Septimius Severus'un ilk yıllarının oldukça sıkıntılı geçtiği bilinmektedir. Nitekim bu imparator, Niger ve Albinus gibi iki önemli rakip ile Roma tahtı için iç savaşlara girmiştir. Bu iç savaşlar sürecinde, imparatorluğun çeşitli noktalarında yer alan pek çok kent, birbirine rakip olan üç generalden birini desteklemiştir. Niger ile Albinus'u destekleyen kentlerin ve kişilerin, savaş bittikten sonra Septimius Severus tarafından cezalandırıldıkları bilinmektedir. Elaiussa Sebaste'nin de, rakip bir generalin iddialarını desteklediğine dair bazı ipuçları bulunmaktadır. Dolayısıyla bu kentin yaşadığı duraklama ve gerileme sürecinin sebepleri, bu iç savaşlarla ilişkili gibi görünmektedir.

Tarihi kaynaklardan edinilen bilgilere göre Severus, cezalandırdığı bazı kentleri bir süre sonra affetmiş ve tekrar iyi ilişkiler kurmuştur. Ancak Elaiussa Sebaste'nin bu süreçteki durumu hakkında bu tarihi kaynaklar suskun kalmaktadır. Konuyu aydınlatabilecek herhangi bir epigrafik buluntu da söz konusu değildir. Bu nedenle Elaiussa Sebaste'nin içinde bulunduğu atmosferi aydınlatabilecek tek başvuru kaynağı arkeolojik buluntulardır.

Elaiussa Sebaste ve Korykos'ta yapılan arkeolojik araştırmalar, Septimius Severus döneminde bu iki kentin cazibe merkezi olma konusunda yer değiştirdiği şeklinde bir sonuç ortaya çıkarmaktadır. Bir başka ifade ile bölgenin en cazip kenti olma özelliği Elaiussa Sebaste'den Korykos'a geçmiştir. M.S. 2. yy. sonları ile 3. yy.'ın başları arasında tarihlenen buluntular, çok net biçimde bu tespiti desteklemektedir. Korykos'ta, Elaiussa Sebaste'nin tam tersine, çok hızlı bir gelişme evresi yaşanmış, ekonomik büyümenin işareti olarak değerlendirilebilecek imar çalışmaları zirveye ulaşmıştır.

Bu manzara Korykos için sürpriz olarak değerlendirilmemelidir nitekim Severuslar döneminde Kilikia bölgesinin genelinde bu olumlu gelişimi rahatlıkla izlemek mümkündür. Hatta tarihçiler arasında, Kilikia bölgesinin Severuslar

döneminde altın çağını yaşadığı kabul edilmektedir. Sadece Elaiussa Sebaste'de, Severuslar dönemine tarihlenebilen arkeolojik buluntular son derece azdır ve bu durum Kilikia'nın genelinde gözlenen olumlu gelişmelerle paralel değildir. Bölgede doğal bir felaket bilinmediği için Elaiussa Sebaste gibi büyük, zengin ve öncü bir kentte birden bire başlayan durgunluk ve gerileme süreci, ancak politik bir nedenle izah edilebilir. Septimius Severus'un ilk yıllarında yaşanan gelişmeler de, Elaiussa Sebaste tarihindeki sıkıntılı sürecin anlaşılabilmesi için oldukça tatmin edici gerekçeler ortaya koymaktadır. Bu tespitlere dayanarak, yaşanan iç savaşlar sürecinde Elaiussa Sebaste'nin Pescennius Niger tarafında yer almış olabileceği ve bu nedenle de Septimius Severus tarafından cezalandırılan kentler arasında bulunduğu tahmin edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Kilikia, Korykos, Elaiussa Sebaste, Septimius Severus, İmar Faaliyetleri.

Elaiussa Sebaste ve Korykos, Doğu Dağlık Kilikia'da, Lamos ile Kalykadnos nehirleri arasında yer alan Olba bölgesinin iki önemli kentidir (fig.1). Korykos M.Ö. 2. yy.'dan, Elaiussa ise M.Ö. 1. yy'dan itibaren tarih sahnesinde adını duyurmaya başlamıştır. Septimius Severus döneminde bu iki kentte yaşanan gelişmeler oldukça dikkat çekici ve şaşırtıcıdır. Ancak bu evredeki gelişmelerin neden bu denli ilginç olduğunun anlaşılabilmesi için, öncelikle Korykos ve Elaiussa Sebaste kentlerinin geçmişlerinde nasıl bir karaktere sahip oldukları hatırlanmalıdır.

Her iki kentin de Hellenistik Dönemine ait pek fazla bilgi bulunmamaktadır. Bununla birlikte III. Suriye savaşında Ptolemaiosların Seleukoslara hem Kilikia'dan hem de Güney Suriye'den saldırdıkları ve Kilikia'daki saldırının Soloi'den başlatıldığı bilinmektedir¹. Bir süre Ptolemaios kontrolünde kaldığı anlaşılan Anadolu sahilleri M.Ö. 2. yy. başında Seleukos kralı III. Antiokhos tarafından Ptolemaioslardan geri alınmıştır ve Korykos'un da geri alınan kentler arasında ismi geçmektedir².

M.Ö. 2 ve 1. yy.'lar korsanların da Dağlık Kilikia'da aktif ve güçlü oldukları dönemdir³. Dağlık Kilikia'nın orta ve batı kesimleri bu dönemde bir kaos içine sürüklenmiştir. Seleukoslar artık zayıflamış ve bu coğrafyadaki kontrolü kaybetmiş, Roma ise aynı coğrafyada üslenmiş olan korsanların gücünü henüz kıramamıştır. Bununla birlikte Dağlık Kilikia'nın

¹ Jones 1971, 198 vd.

² III. Antiokhos'un M.Ö. 197 yılındaki seferi sırasında geri alınan Dağlık Kilikia kentleri için bk. Livius XXXIII. 20; Grimal 1984, 36

³ Durukan 2009a, 77 vd.

doğusundaki Olba bölgesi hala Seleukosların elindedir. Nitekim M.Ö. 94 yıllarına tarihlenen bazı Seleukos sikkelerinin Seleukeia'da (veya Elaiussa'da) basılmış olduklarına dair görüşler bulunmaktadır⁴. Bu nedenle bu tarihlere kadar Olba bölgesinin korsanlardan uzak durduğu anlaşılmaktadır. Ancak Servilius Vatia'nın M.Ö. 79-75 yılları arasındaki ünlü seferi sonrasında Roma ordularından kaçan korsanlardan bazılarının Olba bölgesini ele geçirdikleri yönünde ipuçları bulunmaktadır⁵. Korsanlar, Roma-Mithridates savaşları ve Roma'daki iç savaşlar nedeniyle, antik dünyanın genelini etkileyen kaos ortamı M.Ö. 31 yılındaki Actium Savaşı'na kadar sürmüş ve Korykos ile Elaiussa'da bu kaos dönemine tarihlenen bir buluntu tespit edilememiştir⁶.

Augustus, M.Ö. 1. yy'ın son çeyreğinde Dağlık Kilikia'nın yönetimine Kappadokia kralı Arkhelaos'u tayin ettikten sonra Elaiussa'nın kaderi değişmiştir. Daha önce korsanlarıyla ünlenmiş olan Dağlık Kilikia, bundan sonra ıslah edilmesi gereken bir bölge olarak görüldüğü için, Roma kültürünü ve Roma politikalarını bu coğrafyaya yerleştirmek üzere Arkhelaos seçilmiştir. Bu misyonu taşıyan Arkhelaos, Elaiussa'yı yazlık başkent ilan etmiş ve bu kent Romalılaştırma uygulamalarının merkezi olmuştur.

Arkhelaos'un Elaiussa'da yaptığı propaganda içerikli icraatların en önemlilerinden biri kentin ismini, Augustus'a ithafen, "Elaiussa Sebaste" olarak değiştirmesi olmuştur. Bunun yanı sıra inşa edilen yapılar, Elaiussa Sebaste'ye bir Roma kenti atmosferi kazandırmıştır. Bu dönemden sonra Dağlık Kilikia'da kültür, sanat ve ticaretin merkezi Elaiussa Sebaste olmuştur. Arkhelaos döneminde temelleri atılan ve özellikle mimaride kendini hissettiren zenginlik ve ihtişam, bu kentte M.S. 170-180 yıllarına kadar artarak devam etmiştir:

Elaiussa Sebaste'de iki liman ve bunlarla ilişkili yapılar, Arkhelaos'un sarayı⁷, imparator kültüne ait görkemli bir tapınak⁸, tiyatro⁹, agora¹⁰,

⁴ Tekin 1997, 155.

⁵ Durukan 2009a, 82.

⁶ Durukan 2011, 147 vd.

⁷ Strabon XIV.5.6;

⁸ Berns 1998, 154; Borgia 2008a, 249 vd; Kaplan 2009, 23-32.

⁹ Spanu 2003a, 15 vd.

¹⁰ Giobbe – Morselli 2010, 367-382.

hamamlar¹¹, su yolları ve çeşitli kamu yapıları¹², yükseliş dönemi olarak tanımlayabileceğimiz iki yüzyıl içinde (M.Ö. 20-M.S. 180) inşa edilen örneklerden bazılarıdır.

Kültürel, sanatsal ve ekonomik anlamda Elaiussa Sebaste'nin gelişmişliğine işaret eden bu yapı formları, Augustus ve Arkhelaos döneminden itibaren inşa edilmeye başlanmıştır. Roma'ya özgü teknikler ve malzemelerle inşa edilen bu yapıların Elaiussa Sebaste'deki örnekleri, kendi emsalleri içinde, sadece Dağlık Kilikia için değil tüm Doğu Akdeniz için öncü olarak değerlendirilebilecek kadar erken dönemlere tarihlenmektedir¹³.

Hadrianus dönemiyle birlikte inşa edilmeye başlanan tapınak mezarlar ise Elaiussa Sebaste'nin yakaladığı standartların belirlenmesine yardımcı olan en anlamlı yapılarıdır¹⁴. Bu mezar anıtları, Dağlık Kilikia'daki diğer merkezlerde Elaiussa Sebaste'den yaklaşık yarım yüzyıl sonra ortaya çıkmıştır. Komşu yerleşimlerde henüz tek bir örnek bile yokken, bu kentte çok sayıda tapınak mezarın inşa edilmiş olması, Elaiussa Sebaste'nin özel konumuna işaret eden önemli bir detaydır.

Son yıllarda yapılan çalışmalar sonucunda, Olba Bölgesindeki tapınak mezarların kendi içinde bir mimari gelişim evresi geçirdiği; Hadrianus ve Antoninuslar dönemine ait erken örnekler ile Severuslar dönemine ait geç örnekler arasında önemli mimari farklar olduğu anlaşılmıştır. Ancak tapınak mezar formunun Elaiussa Sebaste'deki temsilcileri arasında Severuslar dönemine ait geç örneklerle rastlanmamış, mevcut mezarların tümünün erken örnekler olduğu tespit edilmiştir. Bir başka ifadeyle, Hadrianus döneminde (M.S. 117-138) inşa edilmeye başlanan tapınak mezar örnekleri Elaiussa Sebaste'de Marcus Aurelius döneminde (M.S. 161-180) son bulmuştur. Oysa bölgenin diğer yerleşimlerinde tespit edilen tapınak mezarların, Septimius Severus dönemi (M.S. 193-211) ve sonrasında inşa edildiği gözlenmektedir¹⁵. Elaiussa Sebaste'de tapınak mezarların M.S. 180 civarında son bulmuş olması, bunun gibi büyük, zengin ve öncü bir kentte bu tarihten sonra sıra dışı gelişmelerin yaşanmış olduğunu düşündürmektedir.

¹¹ Spanu 2003b, 11; Borgia 2003, 248 vd.

¹² Schneider 2008.

¹³ Durukan 2011, 154 vd.

¹⁴ Durukan 2009b, 369.

¹⁵ Elaiussa Sebaste ve Kanytelis'in birlikte düşünülmesi gerekmektedir. Tapınak mezar kronolojisi için bk. Durukan 2009b, 369.

M.S. 2. Yüzyılın Son Çeyreğinde Elaiussa Sebaste'nin Önemi Kaybetmesi

Tapınak mezarlar, ekonomik büyüklük ve refah seviyesinin yüksek standartlara ulaşmasının olumlu yansımalarıdır. Bu yapı grubunun ortadan kalkmış olması, M.S. 2. yy.'ın son çeyreğinde Elaiussa Sebaste'de politik ve ekonomik anlamda bazı problemlerin ortaya çıktığına işaret etmektedir. Bu kriz döneminin farklı sebepleri olabilir. Bunlardan ilki, M.S. 175 yılı ve sonrasında doğuda ortaya çıkan güvenlik problemleri olarak gösterilebilir. Özellikle Suriye merkezli ayaklanmalar, tüm doğu Akdeniz'de bir kaos ortamının doğmasına neden olmuştur. Nitekim bu tarihte Suriye'de imparator ilan edilmiş olan Cassius'un, Torosların güneyindeki tüm bölgede ve hatta Mısır'da oldukça etkili bir pozisyona sahip olduğu bilinmektedir. Bu durum Roma'da korkuyla karşılanmış ve senato bu durum karşısında Cassius'u halk düşmanı ilan etmiştir¹⁶. Bu sürecin sonunda, Cassius'a destek veren Antiokheia ve Kyrrhus kentleri Marcus Aurelius tarafından bir süre cezalandırılmıştır¹⁷.

Uzun sürmeyen ancak iz bırakan bu krizden kısa bir zaman sonra başlayan Commodus'un iktidar yıllarındaki (M.S. 181-192) olumsuzluklar ise tüm imparatorlukta sıkıntılı bir sürecin yaşanmasına neden olmuştur. Bu dönem, ekonomik anlamda halka büyük yük getiren ve kısa zamanda eziyete dönüşen yaptırımların uygulandığı bir evre olarak tarihe geçmiştir¹⁸. Yine Commodus döneminde Elaiussa Sebaste'nin hem Eleutheria ve hem de (kentteki bir tapınağın) Asylos hakkının var olduğu vurgulanmışsa da¹⁹, mimari faaliyetlerin durmuş olması normaldir.

Elaiussa Sebaste'nin tapınak mezarlarında, Commodus döneminden sonra da devam eden durgunluğun önemli bir gerekçesi ise, Septimius Severus ile rakipleri Pescennius Niger ve Clodius Albinus arasında geçen iç savaşlarda²⁰ aranabilir. Bu kaos ortamında imparatorlukta bazı kişiler ve kentler Pescennius Niger ve Clodius Albinus tarafında yer almıştır. Severus'un rakiplerini saf dışı bırakması ile başlayan dönemde ise Niger

¹⁶ Magie 1950, 665 vd; MacKay 1968, 117

¹⁷ Downey 1963, 102-103

¹⁸ Commodus dönemindeki gelişmeler için bk. Rostovtzeff 1957, 393 vd; Gibbon 1988, 102-122. Bu dönemde kamulaştırma ve haciz uygulamalarının çok yüksek boyutlara ulaştığı hakkında bk. Broughton 1934, 239.

¹⁹ Kirsten 1974, 794

²⁰ Magie 1950, 669 vd; Birley 1999, 108 vd.

ve Albinus'a yardım eden kentlerin ve kişilerin cezalandırılmış oldukları görülmektedir²¹.

Elaiussa Sebaste de ceza alan kentlerden biri olabilir. Bu durumda Elaiussa Sebaste'nin hangi generali desteklemiş olabileceği, cezalandırılan kentler arasında olup olmadığı, cezalandırıldıysa nasıl bir ceza aldığı ya da ne zaman affedildiği gibi sorular gündeme gelmektedir.

Dönemin olaylarını aktaran kaynaklarda, bu gelişmelerin Elaiussa Sebaste'yi direkt etkileyip etkilemediğine dair spesifik bir ifade bulunmamaktadır²². Ancak ilginç olan nokta, Elaiussa Sebaste'deki arkeolojik verilerin M.S. 2. yy. sonlarına yaklaşıldıkça, bölgedeki diğer kentlerin aksine, azalma gösteriyor olmasıdır. Örneğin bu kentteki tapınak mezarlar, Hadrianus döneminde kullanılmaya başlanan ve Antoninuslar döneminde de devam eden “eski” mimari teknikle inşa edilmiştir. Komşu yerleşimlerde tercih edilmiş olan “yeni” mimari teknikler ise Septimius Severus dönemi ve sonrasında tarihlenmektedir. Elaiussa Sebaste'deki hiçbir tapınak mezarda bu tip yeni tekniklere rastlanmamaktadır²³. Bu durum Elaiussa Sebaste'de tapınak mezar modasının ani bir kesintiye uğradığını ve Antoninuslar döneminden sonra bu yapıların inşa edilmediğini düşündürmektedir. Elaiussa Sebaste'deki tapınak mezarların kronolojisi ile ilgili bu teknik saptama, anıtlarda kullanılan mimari bezemelerle de desteklenmektedir²⁴. Bu ve benzeri tespitler Elaiussa Sebaste'nin Septimius Severus tarafından cezalandırıldığı düşüncesini güçlendirmektedir. Bununla birlikte Elaiussa Sebaste'nin hangi generali desteklemiş olabileceği konusu hala netleşmiş değildir.

İç savaşlar döneminde Elaiussa Sebaste'nin darp ettiği bir sikke²⁵, bu kentin hangi generali desteklemiş olabileceği hakkında “hatalı” bir öneri yapılmasına neden olmuştur²⁶. Bu sikke tipi üzerinde Clodius Albinus,

²¹ Magie 1950, 672-676; Birley 1999, 125; Burrell 2004, 286 vd; Kaya 2008, 172-176, 215-216; Özellikle Antiocheia'nın cezalandırılması konusunda bk. Downey 1961, 239-43.

²² Herodian III 4,7 ve 6,9.

²³ Tapınak mezarlarda kullanılan mimari teknikler hakkında bk. Durukan 2009b.

²⁴ Mimari bezemelerle ilgili yapılan çalışmalarda, Elaiussa Sebaste'deki tapınak mezarların mimari süslemelerinin Hadrianus dönemi ile Marcus Aurelius dönemi arasında tarihlenmesi gerektiği anlaşılmıştır. Bölgenin mimari bezemeleri, D. Kaplan tarafından hazırlanan doktora tezi içinde yer almaktadır (Kaplan 2013).

²⁵ Imhoof-Blumer 1902, 442 n. 2

²⁶ Magie 1950, 673; Machatschek 1967, 15.

“Kaesar” olarak tasvir edilmiştir. Aslında bu unvan Albinus’a bizzat Septimius Severus tarafından verilmiş ve bir sonraki imparator olarak tanınmıştır²⁷. Clodius Albinus’u destekleyen eyaletler genellikle Avrupa’da bulunmakla birlikte, David Magie bu sikkelere dayanarak, bu sikkeleri darp eden Anadolu kentlerinin de Clodius Albinus’u desteklediklerini önermektedir²⁸. Nitekim bu süreçte Anadolu’daki bazı başka kentlerin sikkelerinde de Clodius Albinus “Kaesar” olarak tasvir edilmiştir²⁹.

David Magie’nin önerisinin neden hatalı olduğunun anlaşılabilmesi için, dönemin önemli olaylarının kronolojik olarak hatırlanması gerekmektedir: Septimius Severus ile yaptığı mücadele sonunda Niger ortadan kaldırılmıştır. Severus’un güvenilmez olduğunu savunan bazı muhalif senatörlerin, Clodius Albinus ile temas kurup kendisini Britania’dan Roma’ya davet etmeleri, bu kez Severus ile Albinus’u iç savaşa sürükleyen gelişmeleri başlatmıştır³⁰. Bu aşamada Clodius Albinus muhaliflerle birlikte hareket etmeye başlamış, imparatorluk gücünü paylaşma talebini gündeme taşımış ve bu durum Septimius Severus’un büyük tepkisine neden olmuştur³¹. Bundan sonra Clodius Albinus, kendi ordusu tarafından imparator ilan edilmiş ve savaş başlamıştır³². Bu dönemde doğuda bulunan Septimius Severus Britania’ya hareket etmeden önce, Clodius Albinus’u halk düşmanı ilan etmiştir³³.

Septimius Severus’un doğuda Niger’e karşı kazandığı nihai zaferden sonra ve Severus hala doğudayken, herhangi bir Anadolu kentinin onun yeni rakibini desteklemeye cesaret etmesi mümkün değildir³⁴. Severus

²⁷ Dio LXXIV. 15. 1; Kaya 2008, 190.

²⁸ Magie 1950, 673: “The cause of Severus’s hurried departure for West as well as of his attempt to legitimize the position of both himself and his son was the desire, now that Niger was no longer a menace, to put an end to the pretensions of his other rival, Clodius Albinus, whom, it will be remembered, he had prevented from any hostile move by the grant of the title of Caesar and with it a claim to a share in the imperial power. Albinus’s claim indeed, had been reconized not only in the West but in the East as well, where coins bearing his name as Caesar were issued at Smyrna, Sardis, Saittae in Lydia, Side in Pamphylia and Elaiussa Sebaste in Cilicia...”

²⁹ Kaya 2008, 176.

³⁰ Kaya 2008, 191.

³¹ Dio LXXIV. 15. 2; Magie 1950, 673.

³² Kaya 2008, 199.

³³ Herodian III 6,8; Magie 1950, 673; Birley 1999, 119, 121; Kaya 2008, 192 n. 545 ve 193 n. 547. Ayrıca Severus’un Albinus’a olan nefretinin büyüklüğü için bk. Kaya 2008, 209-210.

³⁴ Aşağıda detaylarına yer verilen bu konuda bilgilerini paylaşan ve makaleye önemli bir katkıda bulunan Prof. Dr. Mehmet Ali Kaya’ya teşekkür ederiz.

Avrupa'ya geçtiğinde ise Albinus artık Augustus ilan edilmiştir. Yani artık Severus'un Kaesar'ı değildir. Oysa Elaiussa Sebaste ve adı geçen diğer kentlerin sikkelerinde Clodius Albinus “Kaesar” olarak onurlandırılmaktadır. Kaesar unvanını Septimius Severus'un ona verdiği hatırlanırsa, Elaiussa Sebaste ve diğer Anadolu kentlerinde görülen Clodius Albinus sikkelerinin, henüz Severus ile Albinus arasındaki savaş başlamadan önce, Albinus'un halef olarak tanındığı yıllarda basılmış olduğu anlaşılacaktır. Aksi takdirde Albinus bu sikkeler üzerinde Kaesar olarak değil, Augustus olarak onurlandırılmış olurdu. Bu nedenle Elaiussa Sebaste, Clodius Albinus'u desteklemiş olması nedeniyle bir ceza almış olamaz. Bir başka ifade ile Elaiussa Sebaste'deki Clodius Albinus sikkesi, iç savaşlar sırasında Elaiussa Sebaste'nin Albinus'u desteklemiş olduğu şeklinde yorumlanmamalıdır.

Bununla birlikte Septimius Severus döneminde Elaiussa Sebaste'de gözle görülür bir ekonomik ve mimari durgunluk döneminin yaşandığı hissedilmektedir. Bu durumda Elaiussa Sebaste'nin iç savaşlar sırasında Niger tarafında yer aldığı için cezalandırıldığı tahmin edilebilir. Nitekim bu süreçte Anadolu kentleri taraf olmaya mecbur kalmıştır. Nikaia, Antiokheia ve Byzantion bu tercihlerini açıkça deklere ederken, pek çok Anadolu kenti zorunlu olarak taraf olmuştur. Elaiussa Sebaste de bu kentlerden biri olmalıdır. Nitekim bu kent, Severus tarafından cezalandırılan diğer pek çok kentin kaderini paylaşmaktadır ve arkeolojik kalıntılardan anlaşıldığı kadarıyla, bölgenin metropolü olma özelliğini kaybetmiştir.

Kentin sikkeleri üzerinde yapılan bir değerlendirme de benzer ipuçları vermektedir. Marcus Aurelius ve Lucius Verus'un ortak imparatorluk yıllarında Elaiussa Sebaste'de darp edilen sikkelerin arka yüzünde kullanılan “metropoleos paraliou” ifadesiyle kıyının metropol kentinin burası olduğu belirtilmektedir³⁵. Commodus döneminde de Elaiussa Sebaste kutsal kent olarak anılmakta ve Roma eyalet yönetimi karşısında kentin hem Eleutheria sahibi olduğu hem de bir tapınak için Asylos hakkının var olduğu vurgulanmaktadır³⁶. Geta dönemine ait bir Elaiussa sikkesinde de *νομαρχίς* unvanı kullanılmıştır. Ancak yine Geta döneminde, Elaiussa kentinin Asylos ve Eleuteria unvanlarının yok olduğu anlaşılmaktadır³⁷.

³⁵ Kirsten 1974, 794; Schneider 2005, 108

³⁶ Kirsten 1974, 794

³⁷ Elaiussa için bkz. Kirsten 1974, 796; Tekin 1997, 154.

Bu gelişme, Geta döneminde veya bir başka ifadeyle Septimius Severus döneminde, Geta henüz hayattayken, Elaiussa'da bazı sorunların olduğuna işaret etmektedir.

Benzer bir gerileme süreci yaşayan en önemli örnekler arasında Antiokheia ve Nikaia sayılabilir. Askanios (İznik) Gölü yakınında yapılan savaşta Pescennius Niger'in Septimius Severus'a yenilmesi üzerine Nikaia kenti Severus tarafına geçtiğini açıklamış, bastığı sikkelerinde Septimius Severus'un zaferini övmüştür. Nikaia'nın savaş sonrasında taraf değiştirmiş olması kent statüsünü korumasını sağlamış, fakat onu para cezasından kurtaramamıştır. Dahası Bithynia Eyaletinde rütbesi en yüksek olan kent olmaktan çıkarılmıştır. Rütbe bakımından üstün olan bu pozisyon, rakibi olan Nikomedia kentine verilmiştir. Benzeri gelişmeler Suriye'deki iki rakip kent için de geçerlidir. Suriye Eyaleti'nin metropolisi olan Antiokheia savaş sırasında Niger'i desteklediği için cezalandırılmıştır. Kent statüsüne son verilip köy statüsüne indirgenen Antiokheia, komşusu Laodikeia kentine bağlanmıştır. Kent ve halk meclisleri lağvedilmiş, mahkemeleri kaldırılmıştır. Bu nedenle artık Antiokheia'lılar kendi yasalarını çıkaramayacaklar, resmi kararlar alamayacaklar, davalarını artık kendi mahkemelerine değil Laodikeia mahkemelerine götüreceklerdir³⁸.

Elaiussa Sebaste'nin de Nikaia örneğinde olduğu gibi Niger ile yapılan savaşlardan hemen sonra Severus'un tarafına geçtiği ve belki de Severus'un affına mazhar olmak amacıyla, onun tarafından Kaesar ilan edilen Clodius Albinus'un bile sikkelerini bastığı tahmin edilebilir. Buna rağmen cezalandırılmaktan kurtulamadığı görülmektedir. Elaiussa Sebaste'ye verilen cezanın, onun "kent" statüsünü sonlandıran bir ceza değil, para cezası olduğu tahmin edilebilir. Nitekim Septimius Severus pek çok kente, Niger'e ödedikleri verginin dört katını ödeme cezası vermiştir³⁹. Elaiussa Sebaste de büyük olasılıkla bu tip bir cezaya mahkum edilmişti. Nitekim bu cezalandırma yöntemi Elaiussa Sebaste'deki ekonomik ve mimari durgunluğa açıklık getirmektedir. Bu ağır para cezasına çarptırıldı ise, Elaiussa Sebaste ekonomik açıdan oldukça sarsılmış olmalıdır. Ayrıca

³⁸ Cezalandırılan kentler ve cezalar hakkında bk. Kaya 2008, 174.

³⁹ Gibbon 1988, bölüm V, 141: "...Yeni hükümdara karşı hiçbir nefretleri olmadığı halde, eski eyalet başkanlarının yönetimi altında onlara boyun eğdiler diye oradaki zengin ahaliyi ölüm, sürgün ya da mallarını gasp ederek cezalandırdı. Severus, Asya kentlerinin çoğunu, eski saygınlıkları ve değerlerinden ne kalmışsa hepsini soyup yoksullaştırdıktan sonra, bu kentlerden, rakiplerine zamanında ödediklerinin dört katını da ayrıca istedi."

komşusu Korykos lehine Elaiussa Sebaste'nin rütbesinin düşürülmüş olma ihtimali de bulunmaktadır. Bir başka ifade ile Korykos bölgenin yeni metropolisi olarak tayin edilmiş olabilir. Nitekim bu tarihten sonra Elaiussa Sebaste duraklama dönemine girerken, Korykos'ta hızlı bir zenginleşme sürecinin başladığı, arkeolojik kalıntıların yoğunluğundan ve niteliğinden açıkça anlaşılmaktadır.

Elaiussa Sebaste -Septimius Severus döneminde bir süre cezalı kalmış olsa bile- yaşamaya devam ettiği için, bu döneme ait bazı buluntuların varlığı olağan bir durum olarak değerlendirilmelidir. Bu döneme ait olduğu tespit edilen az sayıdaki arkeolojik malzeme arasında bir yazıt bulunmaktadır. Kentin kuzey limanına bakan sütunlu portikonun duvarları üzerinde Septimius Severus ifadesine rastlanmıştır. Aslında bu yapının inşasına M.S. 2. yy. ilk yarısında başlandığı ancak bazı sütun başlıklarıyla mimari süsleme elemanlarının Septimius Severus dönemine tarihlendiği ifade edilmektedir. Bu nedenle yapının inşa sürecinin uzun sürdüğü ve Severus döneminde tamamlanmış olabileceği önerilmiştir⁴⁰. Kentin agorasında yapılmış olan kazılar sonucunda da, bu kompleksin değişik dönemlerde onarımlar gördüğü tespit edilmiştir. İlk safhasının M.S. 1. yy. ikinci yarısı ile Hadrian dönemi arasına ait olduğu anlaşılan bu yapının ikinci evresi M.S. 2. yy. ikinci yarısına tarihlenmiş ancak aynı yayında bazı Korinth başlıklarının M.S. 2. yy. sonu ile 3. yy. başına ait olduğu ifade edilmiştir⁴¹. Elaiussa Sebaste serisinin III. bandında yayınlanan bu Korinth başlıklarının stil özellikleri incelendiğinde M.S. 2. yüzyılın 2. yarısı ile 3. yüzyılın başları arasında yaygın olarak kullanılan özellikler taşıdıkları görülmektedir. Bu nedenle bu başlıkların özellikle Septimius Severus dönemine ait olduklarını düşünmek doğru olmayacaktır. Ayrıca kentin büyük nekropolünde, Hıristiyanlık dönemine kadar çeşitli mezar formlarının kullanılmış olduğu ve her döneme ait mezarın bulunduğu önerilmiştir⁴². Ancak güç, görkem ve zenginliğin yansıması olan tapınak mezarların M.S. 2. yy. sonlarından itibaren görülüyor olması, Augustus döneminden itibaren bölgeye önderlik yapan Elaiussa Sebaste'de bir süre için işlerin yolunda gitmediğinin en önemli göstergelerinden biridir. Tapınak mezar formunu Olba bölgesine taşıyan ilk kent Elaiussa Sebaste'dir ve bu öncü kentte, komşu merkezlerde olduğu gibi, bu tip mezarların olgun ve geç

⁴⁰ Borgia – Sayar 1999, 327 vd; Borgia 2008b, 29 vd; Schneider 2008, 103 vd.

⁴¹ Giobbe 2010, 328 vd.

⁴² Schneider 2003, 261-71

evresine ait örneklerin de bulunması beklenirdi. Nitekim Dağlık Kilikia bölgesinde Severuslar dönemine ait pek çok tapınak mezar tespit edilmiştir⁴³ ve Dağlık Kilikia'daki diğer yerleşimler Septimius Severus döneminde en refah çağlarını yaşamışlardır⁴⁴.

Tapınak mezar modasının, Elaiussa Sebaste'nin çevresindeki yerleşimlerde Septimius Severus döneminden sonra bir süre daha devam ettiği ve bu mezar formunun Aleksander Severus dönemi (M.S. 222-235) civarında son örneklerinin inşa edildiği tespit edilmiştir⁴⁵. İmparatorluktaki genel iktisadi ve siyasi gelişmelerle paralel olan bu durum, Elaiussa Sebaste kentinde farklılık göstermektedir. Bu sıra dışı manzara, Elaiussa Sebaste'nin Septimius Severus döneminde içine düştüğü kaos ortamının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Sikkelere bakıldığında da Elaiussa Sebaste'de bazı işlerin yolunda gitmediği bir dönem tespit edilmektedir. Nitekim Septimius Severus döneminden önce ve sonra Elaiussa Sebaste'de darp edilmiş olan sikkeleri takip edebilmek mümkün olmaktadır. Antoninus Pius, Marcus Aurelius-Lucius Verus ve Commodus adına bu kentte basılmış olan sikkeler daha önce yayınlanmıştı⁴⁶. Bununla birlikte yayınlanmış örnekler arasında, Septimius Severus dönemine ait olup Elaiussa Sebaste'de basılmış olan sikkelerin sayısı yok denecek kadar azdır. Arkeolojik kazılar başlamadan önce yayınlanmış olan sikke kataloglarında Julia Domna adına basılmış olan bir örnek tanıtılmaktadır⁴⁷. 1995 yılından bu yana yapılmakta olan arkeolojik kazılar sırasında ise Elaiussa Sebaste'de basılmış olup kentin tiyatrosunda bulunan "bir" Septimius Severus sikkesinden bahsedilmektedir⁴⁸. Bunun yanı sıra yine tiyatrodaki bulunmuş olup kontrmark taşıyan bir diğer sikkenin de Septimius Severus dönemine ait olduğu aktarılmaktadır⁴⁹. Buna karşılık Septimius Severus döneminin olumlu yansımaları, bölgedeki diğer büyük kentlerin sikkelerinde oldukça belirgin biçimde hissedilmektedir. Örneğin Elaiussa Sebaste ile karşılaştırılabilecek standartlara sahip Tarsus, Aigeia, Anazarbos ve Seleukeia gibi metropollerde çok sayıda Severus sikkesinin

⁴³ Durukan 2009b, 343-70

⁴⁴ Mitford 1980, 1249-50; Kaplan 2011, 110-111

⁴⁵ Durukan 2009b, 367

⁴⁶ Bu dönemlere ait sikkeler ve kaynakça için bk. Tekin 1997, 154; Polosa 2010, 172

⁴⁷ SNG 1986, pl. 53, n. 847

⁴⁸ Tekin 2003, 541, n. 8

⁴⁹ Polosa 2003, 180

basılmış olduğu, yayınlanmış olan örneklerin yoğunluğundan anlaşılmaktadır⁵⁰. Ayrıca Tarsus'ta gerçekleştirilen küçük çaplı lokal çalışmaların dışında, bu kentlerin hiç birinde bilimsel kazılar henüz yapılmadığı da önemli bir detaydır. Bir başka ifade ile kazısı yapılmamış kentlerde bile Severus sikkeleri yoğun olarak bulunurken, kazısı yapılmakta olan Elaiussa Sebaste'de bu döneme ait sikke sayısının azlığı dikkat çekicidir. Korykos'ta Geta ve Karakalla dönemine ait sikkelerin basılmış olması ise⁵¹, Elaiussa Sebaste'de Septimius Severus döneminde yaşanan krizin bir başka göstergesi olarak kabul edilebilir.

Severuslar Döneminde Korykos'taki İmar Faaliyetleri

Elaiussa Sebaste'nin sıkıntılı bir süreç geçirdiği hipotezini güçlendiren en önemli kanıtlar, dört km. batısında yer alan Korykos kentinde tespit edilmiştir. Korykos'un Roma dönemine ait mimari süslemeleri bu konuda önemli ipuçları vermektedir⁵². Mimari süslemelerin en erken örnekleri, Hadrianus dönemine tarihlenen frizlerdir. Bunlar kentin büyük tapınağının batısında bulunan ve peristilli bir yapıya ait oldukları tahmin edilen dokuz adet arşitrav-friz bloğu üzerinde belgelenmiştir⁵³. Kentte yapılan yüzey araştırmalarında Hadrianus dönemine tarihlenebilecek başka örnekler henüz rastlanmamıştır.

Antoninuslar dönemine ait mimari süslemelere ise sadece iki yapıda rastlanmıştır ve bunların ikisi de Marcus Aurelius dönemine aittir. Bu yapılardan ilki Korykos'daki büyük tapınaktır. Bu yapı, arşitravı üzerinde bulunan yazıt ve Korinth başlıklarının stil özellikleri sayesinde tarihlenir⁵⁴. İkinci bir yapının kanıtı ise, üzerinde "Armeniacus" ifadesi bulunan yazıtlı bir arşitrav parçasıdır⁵⁵.

Korykos'un mimari buluntularının asıl önemli bölümü ise, Septimius Severus dönemine veya hemen sonrasına aittir. Korykos'ta Severuslar

⁵⁰ Adı geçen kentlere ait Septimius Severus dönemi sikke örnekleri için bk. SNG 1986, pl. 45-46, n.733-742 (Seleukeia); pl. 64-65, n. 1022-1031(Tarsus); pl. 94, n. 1404-1407 (Anazarbos); pl. 117, n. 1735-1737 (Aigeai)

⁵¹ SNG 1986, pl. 51, n. 809-810

⁵² Kentte önceki dönemlere ait bir mimari süsleme bulunamamıştır. Mevcut mimari süslemeler için bk. Kaplan 2007.

⁵³ Kaplan 2011, 111.

⁵⁴ Kaplan 2008, 227-248

⁵⁵ Kaplan 2011, 109.

dönemine tarihlenen yapıların tarihleme esasını, üzerlerindeki bezemelere dayanır. Tak⁵⁶, sütunlu cadde⁵⁷, kuzey kapısı⁵⁸ ve hangi işleve sahip olduğu henüz kesin olarak belirlenememiş olup “kamusal yapı”⁵⁹ şeklinde adlandırılan örnek bu dönemde inşa edilen görkemli yapılarındandır. Kentin bilinen iki hamamını yine Severuslar dönemine tarihlenmiştir⁶⁰.

Korykos genelinde tespit edilen çok sayıda sütun başlığı ve üst yapı blokları da aynı döneme işaret etmektedir⁶¹.

Korykos'ta Orta Çağ'da inşa edilmiş olan Kara Kalesi'nin surlarında, devşirme olarak kullanılan çok sayıda mimari blok belgelenmiştir. Bunlar arasında on altı bloktan oluşan bir grup bulunmaktadır. Bu grubun, “sima” ile birlikte çalışılmış “konsollu kornişler” olduğu görülmektedir. Bu bloklar sima üzerindeki palmetlere; konsolları çevreleyen İon Kymationlarının ve konsol altlarındaki Lesbos süslemelerinin stil özelliklerine dayanarak Severuslar Dönemi'ne tarihlenir⁶². Yan yana dizili bu blokların benzer ölçülere sahip olması⁶³, bunların aynı yapıdan alınarak, Orta Çağ'a ait Kara Kalesi'nde devşirme malzeme olarak kullanıldığını kanıtlamaktadır. Ayrıca süslemelerde kesintisiz bir süreklilik söz konusudur. Bu durum, Korykos'ta Severuslar Dönemi'ne ait olan ancak günümüze ulaşamayan anıtsal bir yapının aynı cephesindeki bloklarının, geç dönem yapısında da aynı dizi bozulmadan kullanıldığına işaret etmektedir. Ayrıca toplam uzunluğu yaklaşık 8.70 m. olan bu blokların sima kısımlarında çörtlen bulunmamaktadır. Bilindiği gibi çörtlen, yapıların yan yüzlerindeki sima blokları üzerinde bulunur. Bu nedenle Ortaçağ Kalesinde kullanılmış olan bu devşirme bloklar, Severuslar dönemine ait olan kayıp yapının, alınlık kısmındaki “simalı konsollu kornişler” olmalıdır.

Korykos'ta tapınak alanı içerisinde bulunan mermer bir Korinth başlığı da, yapılarının stil özelliği nedeniyle Severuslar Dönemi'ne tarihlenir⁶⁴. Bu başlık, Korykos'ta tamamı yerel kireçtaşı bloklardan oluşturulan kamu

⁵⁶ Kaplan 2010, 169-172.

⁵⁷ Kaplan 2010, 172-173; Aşkın 2012a, 294-303

⁵⁸ Aşkın 2012a, 303-306

⁵⁹ Durugönül vd. 2008, 117-118.

⁶⁰ Aşkın 2012b, 102, 106

⁶¹ Kaplan 2007.

⁶² Kaplan 2007, 117-121.

⁶³ Bu bloklar 0.55 m. yüksekliğe, 0.75 m. alt ve 1.18 m. üst yüz derinliğine sahiptir.

⁶⁴ Kaplan 2007, 32.

yapılarının yanı sıra, kentte Severuslar döneminde mermerin de kullanılmış olduğunu ifade etmektedir.

Korykos'un Severuslar dönemindeki zenginliğine ve hareketliliğine işaret eden bir diğer buluntu grubu da mezar anıtlarıdır. Bunlar son yıllarda tespit edilmiştir ve daha önceki araştırmalarda görülmemiş olmalarının nedeni, temel seviyesine kadar yıkılmış durumda olmaları ve yoğun bitki örtüsü tarafından gizlenmeleridir. Anıt mezar formları arasında: Üç adet tapınak mezar, iki adet tholos formlu mezar ve üç adet tonozlu mezar bulunmaktadır. Bir örneğin ise tapınak mezar mı yoksa tonozlu mezar mı olduğu henüz tespit edilememiştir. Bir başka deyişle toplam dokuz adet anıt mezar kayıtlara geçirilmiştir⁶⁵.

Bu anıtlara ait taşların büyük bir kısmının, daha geç evrede inşa edilmiş olan başka yapılarda kullanılmak üzere taşınmış olduğu anlaşılmıştır. Özellikle Kara Kalesi'nin sur duvarlarında bu yapılara ait olabilecek taşlar görülmektedir. Ancak in situ durumdaki yapı taşları arasında mimari bezeme taşıyan bazı bloklar bulunmaktadır. Bu bezemeli bloklar ve tapınak mezarlarda kullanılmış olan mimari teknik dikkate alındığında, tapınak mezarlardan birinin en erken M.S. 2. yy. 3. çeyreğinde; diğer mezar anıtlarının ise M.S. 2. yy. sonu ya da 3. yy. başında inşa edilmiş olduğu ortaya çıkmaktadır⁶⁶.

Korykos'da yapılan yüzey araştırmalarında tapınak mezar formunun daha erken bir temsilcisi bulunamamıştır. Bu durum, M.S. 2. yy. sonlarına doğru ve özellikle Septimius Severus döneminde Korykos'un standartlarının yükseldiği veya kentin zenginleştiği yönündeki kanıyı desteklemektedir. Aslında Marcus Aurelius döneminden itibaren sikkeler üzerinde de bu yükselişin kanıtlarına rastlanmaktadır. Nitekim bu evrede, Elaiussa Sebaste'nin yanı sıra Korykos'un da ilk kez *ναυαρχίς* (donanma kenti) unvanını aldığı görülmektedir⁶⁷. M.S. 3. yy. içinde bu unvanın kullanımının devam ettiği yine sikkeler üzerindeki ifadelerden anlaşılmaktadır⁶⁸. Ayrıca Korykos'ta bulunmuş bir yazıtta yine *ναυαρχίς* ifadesine

⁶⁵ Aşkın 2012b, 118-126.

⁶⁶ Korykos tapınak mezarları ile paralellik gösteren benzer örnekler ve tarihleri hakkında bkz. Durukan 2009b.

⁶⁷ Arslan 2002, 193; Kaplan 2011, 113

⁶⁸ Severus Aleksander, III. Gordianus, I. Philip ve Valerianus dönemi sikkeleri için Hill 1900, 68-69; SNG 1966, 5681-5687; Tekin 1997, 154

rastlanmaktadır⁶⁹. Oppianus da bu kent için “ναυσίκλυτον ἄστυ Κορύκιον” (gemileriyle ünlü) ifadesini kullanmıştır⁷⁰.

Anıtsal yapılar, mimari bezemeler, sikkeler, yazıtlar ve unvanlar, M.S. 2. yy. sonlarına doğru Korykos'un hem ticari açıdan geliştiğine, hem de mimari ve ekonomik bir atılım gerçekleştirdiğine işaret etmektedir. Mimari yoğunluğun ve sikkelerdeki ifadelerin yanı sıra, Septimius Severus döneminde tamir edilen (M.S. 197) ve iç bölgelerle kıyı şeridini birbirine bağlayan yolun Korykos limanına yönlendirilmiş olması da, bölgedeki metropol yerleşimin artık Elaiussa Sebaste değil Korykos olduğunu gösteren en önemli kanıtlardan biridir⁷¹.

Septimius Severus döneminde yoğunlaşan bu gelişmeler nedeniyle, Korykos halkının imparatora ve ailesine minnet duyguları beslediğine işaret eden bazı arkeolojik buluntular da tespit edilmiştir. Septimius Severus'a adanmış bir altarın⁷² yanı sıra, bir heykel kaidesi üzerinde Julia Domna'nın “Nea Hera” (yeni Hera) ve “Mater Castrorum” (ordu kampları annesi) olarak tanımlandığı görülmektedir. Bu kaidenin taşımakta olduğu heykelin de olasılıkla bir forumda veya Kaesareum'da yer almış olabileceği düşünülmektedir⁷³.

Kilikia'nın Diğer Kentlerinde Severuslar Dönemi İmar Faaliyetleri

Korykos'taki gelişmelere paralel bir durum, Elaiussa Sebaste dışındaki diğer pek çok Kilikia kenti için de geçerlidir. Bir başka deyişle Severuslar döneminin imar hareketliliği Elaiussa dışındaki kentlerde de açıkça hissedilmektedir:

Olba kentinde bulunan su kemerinin, Herakleides adlı bir zengin den kalan miras ile Septimius Severus, Geta ve Caracalla'ya ithaf edildiği bilinmektedir⁷⁴. Ayrıca bu kentte M.S. 2. yüzyılın sonu-3. yüzyılın

⁶⁹ Heberdey – Wilhelm 1896, 196, no. 672.

⁷⁰ Oppianus, Halieutica III, 208.

⁷¹ Magie 1950, 677; Kaplan 2011, 113. Dağlık Kilikia'daki yol ağları için bk. Hild-Hellenkemper 1990, 128-142.

⁷² Vermeule 1968, 495

⁷³ Vermeule 1968, 495; Kirsten 1974, 793.

⁷⁴ Hicks 1891, 269-270; Heberdey – Wilhelm 1896, 90-91 no. 169; MacKay 1968, 118; Erten 2009, 78.

başlarında oluşturulan hidrolik sistemin ardından bir nymphaion inşa edilmiştir⁷⁵.

Diokaisareia'daki üç geçitli tak Severuslar döneminde inşa edilmiştir. Bu kentteki Tykhe Tapınağı, tören kapısı, nymphaion ve tiyatronun sahne binası ise Severuslar döneminde büyük çaplı onarım görmüştür⁷⁶.

Modern yerleşimin altında kalmış olan Seleukeia kentinden Severuslar dönemine ait herhangi bir yapı günümüze ulaşmamakla birlikte⁷⁷, Silifke Müzesi'ndeki süslemeli blokların birçoğunun M.S. 2. yüzyılın sonu - 3. yüzyılın başlarına tarihleniyor olması, Seleukeia'da da bu dönemde bir imar hareketliliği yaşandığını göstermektedir⁷⁸.

Batı Dağlık Kilikia kentlerinde de benzer manzaralarla karşılaşmaktadır. Laertes'te yer alan exedra yapısı, yazıtı yardımıyla Caracalla dönemine tarihlenmektedir⁷⁹. Syedra'daki sütunlu caddede bulunan onur yazıtı yine M.S. 3. yüzyılın ilk çeyreğine aittir ve caddeyi tarihlemektedir⁸⁰. Klaudiopolis'te yer alan tapınak⁸¹ ve museion⁸², Septimius Severus döneminde inşa edilmiştir. Anemurium kenti ise gerek mozaikli ve freskli anıt mezarların tarihlenmesi⁸³, gerekse sikke basımlarındaki artışlar dikkate alındığında altın çağını M.S. geç 2. yüzyıl ve 3. yüzyılın ilk yarısında yaşamıştır⁸⁴.

Severuslar dönemi Ovalık Kilikia için de parlak bir dönem anlamına gelmektedir. Ancak Ovalık Kilikia kentlerinin birçoğunun alüvyon veya modern yerleşimler altında kalmış olması nedeniyle, bu antik kentlere ait kalıntılardan az sayıda yapı taşı tanınmaktadır. Bu bölge için asıl bilgiler; antik kaynaklar, yazıtlar ve sikkelerden edinilmektedir. Bu veriler Ovalık Kilikia'nın Severuslar zamanında oldukça önem kazandığını göstermektedir. Bunun nedeni, Severusların Parthlarla yaptıkları

⁷⁵ Erten 2009, 78.

⁷⁶ Bu yapılarda var olan mimari bezemeler Severuslar dönemine ilişkin onarımları açıkça göstermektedir. Bu bezemeler D. Kaplan'ın doktora tezinde değerlendirilmektedir.

⁷⁷ Bunun nedeni günümüz Silifke ilçesinin, antik kent üzerinde kurulmuş olmasıdır.

⁷⁸ Silifke Müzesi Taş Eserler Kataloğu adlı çalışma baskıdadır.

⁷⁹ Giobbe 2006, 110

⁸⁰ Karamut 1997, 52; Karamut 1999, 143

⁸¹ Durugönül 2002, 160.

⁸² Hild – Hellenkemper 1990, 307.

⁸³ Alföldi-Rosenbaum 1971, 30-31.

⁸⁴ Ziegler 2008, 38.48.

savaşlarda, Ovalık Kilikia kentlerinin ordular için ideal birer konaklama merkezi olmasından kaynaklanmıştır. Özellikle Anazarbos, bu öneminden dolayı sık sık imparatorlar tarafından ziyaret edilen kentlerden biri olmuştur⁸⁵. Septimius Severus, Anazarbos'u bu hizmetlerinden dolayı M.S. 198 ve 203 yıllarında iki kez “neokoros”, M.S. 204 yılında ise “metropolis” unvanlarıyla onurlandırmıştır⁸⁶. Bunun üzerine kentte imparator onuruna, “Severeia Olympia Epineikia” ve “Severeia Philadelphia” adında oyunlar ve yarışmalar düzenlenmiştir. Ayrıca kentte bugün korunabilmiş yapılardan biri olan üç geçitli tak da, bu dönem içerisinde onarım görmüştür. Anazarbos kentinde bulunan bir başka tak, M.S. 218 yılında Kilikia'ya gelen imparator Macrinus tarafından yaptırılmıştır⁸⁷. Kente üçüncü kez “neokoros” ünvanı, M.S. 249–251 yılları arasında imparatorluk yapmış olan Traianus Decius tarafından verilmiş ve Anazarbos'a “Dekios Oikumenikos” oyunlarını düzenleme ayrıcalığı tanınmıştır⁸⁸.

Hierapolis-Kastabala'da hala önemli ölçüde ayakta duran sütunlu cadde, tiyatro ve hamam gibi kamusal yapıların Severuslar Dönemi'nde bölgede uygulanan imar faaliyetlerinin ürünleri olduğu kabul edilmektedir⁸⁹. Ayrıca burada da Severuslar onuruna şenlikler düzenlenmiştir⁹⁰.

Aigeai kenti, ordu seferleri ve imparator ziyaretleri nedeniyle önemi artan bir diğer Kilikia kentidir. İmparator Septimius Severus, Brindisium'dan gemisiyle doğuya doğru yol aldığı anda Aigeia'da demir atarak, ordusuyla burada buluşmuştur⁹¹.

M.S. 3. yüzyıldaki doğu seferleri nedeniyle Mallos kentinin de stratejik önemi artmış, bu kent M.S. 230 yılında Severus Alexander'dan “Roma Kolonisi” ünvanını almıştır⁹².

Severuslar Dönemi'nde (stratejik önemlerinden dolayı) imparatorlardan birçok yardım ve unvanlar alan Kilikia kentleri, imparatorlara olan şükranlarını kentin ismini değiştirerek göstermişlerdir:

⁸⁵ Sayar 1992, 204.

⁸⁶ Sayar v.d 1994, 138; Ziegler 1999, 146-149.

⁸⁷ Sayar 2001, 276.

⁸⁸ Ziegler 1985, 43; Kaya 2008, 175.

⁸⁹ Sayar 2000, 10.

⁹⁰ Ziegler 1985, 54.

⁹¹ Kaya 2008, 220.

⁹² Sayar v.d 1994, 144.

Septimius Severus Dönemi’nde Tarsos, Anazarbos, Adana, Mopsuestia ve Aigeai kentleri “Severiana”; Caracalla Dönemi’nde Tarsos, Aigeai ve Mopsuestia kentleri “Antoneinoupolis”; Macrinus Dönemi’nde Tarsos ve Anazarbos kentleri “Makreiniane”, Aigeai kenti “Makreinoupolis” ve Adana kenti “Makreinianoi”; Elagabalus döneminde Adana kenti “Antoneinoupolis”; Severus Alexander döneminde Tarsos kenti “Alexandriane” ve Aigeai kenti ise “Alexandroupolis” isimlerini kullanmışlardır⁹³.

Bu başlık altında anlatılan gelişmelerin hiçbirinin Elaiussa Sebaste’de görülmemesi, bu kentin içine düştüğü bunalıma işaret eden bir gösterge olarak değerlendirilebilir.

Sonuç

Elaiussa Sebaste’nin mimari açıdan en zayıf olduğu Severuslar döneminde, sadece dört km. batısındaki Korykos’un (diğer pek çok Kilikia kenti gibi) en zengin dönemini yaşıyor olması oldukça düşündürücü bir noktadır. Septimius Severus döneminde iki asırlık dev bir metropol olan ve o tarihe kadar bölgenin başkenti durumundaki Elaiussa Sebaste, M.S. 2. yy. sonlarından itibaren küçülmeye başlamış; mütevazı bir yerleşim olan Korykos ise aynı dönemde büyük bir kent olmuş ve tüm bölgenin ekonomik merkezi haline gelmiştir.

Elaiussa Sebaste ve Korykos’taki “ters orantılı” bu dönüşüm süreci Septimius Severus döneminde gerçekleşmiş ve devam etmiştir. Birbirine komşu olan iki kentin tarihinde yaşanan bu dramatik dönüşümün önemli bir gerekçesi olmalıdır.

Septimius Severus’un ilk yıllarının oldukça sıkıntılı geçtiği bilinmektedir. Nitekim bu imparator, Niger ve Albinus gibi iki önemli rakip ile Roma tahtı için iç savaşlara girmiştir. Bu iç savaşlar sürecinde, imparatorluğun çeşitli noktalarında yer alan pek çok kent, birbirine rakip olan üç generalden birini desteklemiştir. Niger ile Albinus’u destekleyen kentlerin ve kişilerin, savaş bittikten sonra Septimius Severus tarafından cezalandırıldıkları bilinmektedir. Elaiussa Sebaste’nin de, Niger’i destekleyen kentlerden biri olduğuna dair bazı ipuçları bulunmaktadır. Dolayısıyla bu kentin yaşadığı

⁹³ Ziegler 1985, 127-129.

duraklama ve gerileme sürecinin sebepleri, bu iç savaşlarla ilişkili gibi görünmektedir.

Tarihi kaynaklardan edinilen bilgilere göre Severus, cezalandırdığı bazı kentleri bir süre sonra affetmiş ve tekrar iyi ilişkiler kurmuştur⁹⁴. Ancak Elaiussa Sebaste'nin bu süreçteki durumu hakkında bu tarihi kaynaklar suskun kalmaktadır. Konuyu aydınlayabilecek herhangi bir epigrafik buluntu da söz konusu değildir. Bu nedenle Elaiussa Sebaste'nin içinde bulunduğu atmosferi aydınlayabilecek tek başvuru kaynağı arkeolojik buluntulardır.

Elaiussa Sebaste ve Korykos'ta yapılan arkeolojik araştırmalar, Septimius Severus döneminde bu iki kentin bölgenin cazibe merkezi olma konusunda yer değiştirdiği şeklinde bir sonuç ortaya çıkarmaktadır. Bir başka ifade ile bölgenin merkezi olma özelliği Elaiussa Sebaste'den Korykos'a geçmiştir. M.S. 2. yy. sonları ile 3. yy.'ın başları arasına tarihlenen arkeolojik buluntular çok net biçimde bu tespiti desteklemektedir. Korykos'ta çok hızlı bir gelişme evresi yaşanmış, ekonomik büyümenin işareti olarak değerlendirilebilecek imar çalışmaları zirveye ulaşmıştır.

Bu manzara Korykos için sürpriz olarak değerlendirilmemelidir nitekim Severuslar döneminde Kilikia bölgesinin genelinde bu olumlu gelişimi rahatlıkla izlemek mümkündür. Hatta tarihçiler arasında, Kilikia bölgesinin Severuslar döneminde altın çağını yaşadığı kabul edilmektedir. Sadece Elaiussa Sebaste'de, Severuslar dönemine tarihlenebilen arkeolojik buluntular son derece azdır ve bu durum Kilikia'nın genelinde gözlenen olumlu gelişmelerle paralel değildir. Bölgede doğal bir felaket bilinmediği için Elaiussa Sebaste gibi büyük, zengin ve öncü bir kentte birdenbire başlayan durgunluk ve gerileme süreci, ancak politik bir nedenle izah edilebilir. Septimius Severus'un ilk yıllarında yaşanan gelişmeler de, Elaiussa Sebaste tarihindeki sıkıntılı sürecin anlaşılabilmesi için oldukça tatmin edici gerekçeler ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, yaşanan iç savaşlar sürecinde Elaiussa Sebaste'nin Pescennius Niger tarafında yer alması nedeniyle, Septimius Severus tarafından cezalandırılan kentler arasında bulunduğu öne sürülebilir.

⁹⁴ Magie 1950, 676-77; Downey 1961, 243.

Bibliyografya ve Kısaltmalar

- Alföldi-Rosenbaum 1971 Alföldi-Rosenbaum, E., Anamur Nekropolü, Ankara.
- Arslan 2002 Arslan, M., “Ünik ve Nadir Roma Şehir Sikkeleri”, Anadolu Medeniyetleri Müzesi 2001 Yıllığı, 183-223.
- Aşkın 2012a Aşkın, E., “Korykos (Dağlık Kilikia) Sütunlu Caddesi ve Kuzey Kapısı”, Olba XX, 291-321.
- Aşkın 2012b Aşkın, E., Dağlık Kilikia'daki Korykos Antik Kentinin Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Kentleşme Süreci, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Mersin.
- Berns 1998 Berns, C., “Zur Datierung der Tempel in Seleucia am Calycadnus und in Elaiussa Sebaste (Kilikien)”, DaM 10, 135-154.
- Birley 1999 Birley, A. R., Septimius Severus: The African Emperor, London.
- Borgia 2003 Borgia, E., “Le Terme del Porto”, Elaiussa Sebaste II (ed. E.E. Schneider), 247-232, Roma.
- Borgia 2008a Borgia, E., “Notes on the Architecture of the Roman Temple at Elaiussa Sebaste”, Olba XVI, 249-277.
- Borgia 2008b Borgia, E., “Note su evergetismo e committenza nella Cilicia romana”, Bollettino di Archeologia on-line (Volume Speciale), 27-38.
- Borgia – Sayar 1999 Borgia, E. – M.H. Sayar, “Iscrizioni inedite provenienti dalle campagne di scavo 1996-1997”, in: Elaiussa Sebaste I (a cura di E.E. Schneider, 1999) 327-341, Roma.
- Broughton 1934 Broughton, T.R.S., “Roman Landholding in Asia Minor”, Transactions and Proceedings of the American Philological Association, Vol. 65 (1934), 207-239.
- Burrel 2004 Burrel, B., Neokoroi, Greek Cities and Roman Emperors, Brill, Leiden, Boston.
- Dio Dio Cassius, Roman History, (Trans. By E. Cary, 1961).
- Downey 1961 Downey, G., A History of Antioch in Syria (From Seleucus to The Arab Conquest), Princeton.
- Downey 1963 Downey, G., Ancient Antioch, Princeton, New Jersey.
- Durugönül 2002 Durugönül, S., “Die Kaisaerzeitliche Baupolitik im Rauhen Kilikien”, Beihefte Bunner Jahrbücher 53, 157-161.
- Durugönül v.d. 2008 Durugönül, S., – M. Durukan – E. Aşkın – E. Alkaç – D. Kaplan – H. Körsulu, “2006 Yılı Korykos (Kız Kalesi) Yüzey Araştırmaları, AST 25-1, 115-123.
- Durukan 2009a Durukan, M., “The Connection of Eastern and Central Cilicia with Piracy”, Adalya XII, 77-102.
- Durukan 2009b Durukan, M., “Chronology of the Temple Tombs in the Rough Cilicia”, Byzas 9, 343-370.

- Durukan 2011 Durukan, M., "Olba Territoryumunda Hellenleştirme ve Romalılaştırma Politikalarının Arkeolojik İzleri", *Adalya XIV*, 137-188.
- Erten 2009 Erten, E., "Olba'da Romalılaşma Süreci", *Mersin Sempozyumu Kitabı*, 76-85.
- Gibbon 1988 Gibbon, E., *Roma İmparatorluğu'nun Gerileyiş ve Çöküş Tarihi*, (Çev. A. Baltacıgil), İstanbul.
- Giobbe 2006 Giobbe, C., "A New Greek Inscription from Laertes (Rough Cilicia): Soma Considerations about the Attribution of the Temple in the Agora and the Severan Exedra", *Adalya XI*, 105-115.
- Giobbe 2010 Giobbe, C., "La Decorazione Architettonica", *Elaiussa Sebaste III: L'Agora* (ed. E.E. Schneider), 313-366, İstanbul.
- Giobbe – Morselli 2010 Giobbe, C. – C. Morselli, "Tipologia, funzioni, cronologia", *Elaiussa Sebaste III: L'Agora* (ed. E.E. Schneider), 367-383, İstanbul.
- Grimal 1984 Grimal, P., *Der Hellenismus und der Aufstieg Roms. Die Mittelmeerwelt im Altertum II*.
- Heberdey – Wilhelm 1896 Heberdey, R. – A. Wilhelm, *Reisen in Kilikien*, MAMA III, Wien.
- Herodian Herodian, *History of the Roman Empire, Books I-IV* (English Translation By C.R. Whitaker, London, 1969).
- Hicks 1891 Hicks, E.L., "Inscriptions from Western Cilicia", *JHS 12*, 225-273.
- Hild – Hellenkemper 1990 Hild, F. – H. Hellenkemper, *Kilikien und Isaurien*, TIB 5, Wien.
- Hill 1900 Hill, G. F., *Greek Coins of Lycaonia, Isauria and Cilicia*, London.
- Imhoof-Blumer 1902 Imhoof-Blumer, F., *Kleinasiatische Münzen*, Wien, (1901-1902).
- Jones 1971 Jones, A.H.M., *The Cities of the Eastern Roman Provinces*, Oxford.
- Kaplan 2007 Kaplan, D., *Korykos Mimari Bezemeleri Işığında Korykos Tapınağı* (ME.Ü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mersin.
- Kaplan 2008 Kaplan, D., "Korykos Tapınağı'na İlişkin Öneriler", *Olba XVI*, 227-249.
- Kaplan 2009 Kaplan, D., "Ein neuer Kultvorschlag für den Tempel in Elaiussa Sebaste (Kilikien)", *Olba XVII*, 23-32.
- Kaplan 2010 Kaplan, D., "Korykos Takı ve Sütunlu Caddesi Mimari Süslemeleri", *Arkeoloji Dergisi XIII*, 169-182.

- Kaplan 2011 Kaplan, D., “Doğu Dağlık Kilikia’da Roma İmparatorluk Dönemi’nde İmar Hareketliliğinin ve Üretim Artışının Nedenleri”, *Tüba-Ar* 14, 107-120.
- Kaplan 2013 Kaplan, D, Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi Mimari Süslemeleri (ME. Ü. Yayınlanmamış Doktora Tezi), Mersin.
- Karamut 1997 Karamut, İ., “1995 Yılı Syedra Antik Kenti Kurtarma Kazıları”, VII. MKKS, 49-56.
- Karamut 1999 Karamut, İ., “Syedra 1997 Kurtarma Kazısı ve Temizlik Çalışmaları”, IX. MKKS, 141-151.
- Kaya 2008 Kaya, M.A., *Septimius Severus*, İstanbul.
- Kirsten 1974 Kirsten, E., “Elaiussa Sebaste in Kilikien”, *Mansel’e Armağan*, 777-793, Ankara.
- Livius Titus Livius, *The History of Rome* (Trans. by Evan T. Sage).
- Machatschek 1967 Machatschek, A., *Die Nekropolen und Grabmäler im Gebiet von Elaiussa Sebaste und Korykos im Rauhen Kilikien*, Wien.
- MacKay 1968 MacKay, T.S., *Olba in Rough Cilicia*, Ann Arbor.
- Magie 1950 Magie, D., *Roman Rule in Asia Minor*, Princeton.
- Mitford 1980 Mitford, T.B., “Roman Rough Cilicia”, *ANRW* II, 7,2, 1230-1261.
- Oppianus Oppianus, *Colluthus Tryphiodorus* (English Translation By A.W. Mair, Cambridge, Massachusetts 1963).
- Polosa 2003 Polosa, A., “Monete della Campagne di Scavo 2000-2001”, *Elaiussa Sebaste II* (ed. E.E. Schneider), 570-596, Roma.
- Polosa 2010 Polosa, A., “The Coins”, *Elaiussa Sebaste III: Agora* (ed. E.E. Schnedier), 164-186, İstanbul.
- Rostovtzeff 1957 Rostovtzeff, M., *The Social and Economic History of the Roman Empire*, Oxford, (2nd edition, 1957).
- Sayar 1992 Sayar, M.H., “Doğu Kilikia’da Epigrafi ve Tarihi-Coğrafya Araştırmaları 1990”, *AST IX*, 203–222.
- Sayar v.d. 1994 Sayar, M.H. – P. Siewert – H. Taeuber, “Doğu Kilikia’da Epigrafi ve Tarihi-Coğrafya Araştırmaları”, *AST 11*, 137-160.
- Sayar 2000 Sayar, M.H., “Çukurova’nın Kutsal Kent Kastabala”, *Arkeoloji ve Sanat Dergisi* 99, 2-14.
- Sayar 2001 Sayar, M.H., “Kilikia’da Epigrafi ve Tarihi Coğrafya Araştırmaları 1999”, *AST XVIII-I*, 275-289.
- Schneider 2003 Schneider, E.E., “Some Considerations on Elaiussa’s North-Eastern Necropolis”, *Olba VII*, 261-71.
- Schneider 2005 Schneider, E.E., *Elaiussa Sebaste, Güney Anadolu’da Kazı ve Araştırmalar*, in: *Dall’Euphrate Al Mediterraneo (Fırat’tan Akdeniz’e)*, Türkiye’deki İtalyan Arkeoloji Heyetlerinin Araştırmaları, Ankara.
- Schneider 2008 Schneider, E.E., *Elaiussa Sebaste*, İstanbul.

- SNG 1966 SNG Deutschland, Sammlung Hans von. Aulock, Kilikien, Berlin.
- SNG 1986 SNG Switzerland I, Cilicia, Berne.
- Spanu 2003a Spanu, M. "Roman Influence in Cilicia through Architecture", *Olba VIII*, 1-39.
- Spanu 2003b Spanu, M., "IL Teatro", *Elaiussa Sebaste II* (ed. E.E. Schneider), 15-190, Roma.
- Strabon Geografika: XII-XIII-XIV (Çev. A. Pekman), 1993.
- Tekin 1997 Tekin, O., "Elaiussa-Sebaste Sikkeleri", *Adalya II*, 151-159.
- Tekin 2003 Tekin, O., "Catalogue of the Excavation Coins found in the Campaigns of 1998 and 1999", *Elaiussa Sebaste II* (ed. E.E. Schneider), 541-557, Roma.
- Vermeule 1968 Vermeule, C.C., *Roma Imperial Art in Greece and Asia Minor*, London.
- Ziegler 1985 Ziegler, R., *Städtisches Prestige und kaiserliche Politik. Studien zum Festwesen in Ostkilikien im 2. und 3. Jahrhundert n. Chr.*, Düsseldorf.
- Ziegler 1999 Ziegler, R., "Das Koinon der drei Eparchien Kilikien, Iusaurien und Lykaonien im späten 2. und frühen 3. Jh. N. Chr.", *AMS 34*, 137-155.
- Ziegler 2008 Ziegler, R., *Die Prägungen der kilikischen Stadt Anemurion*, Sammlung Köhler-Osbahr Band III/3, Duisburg.

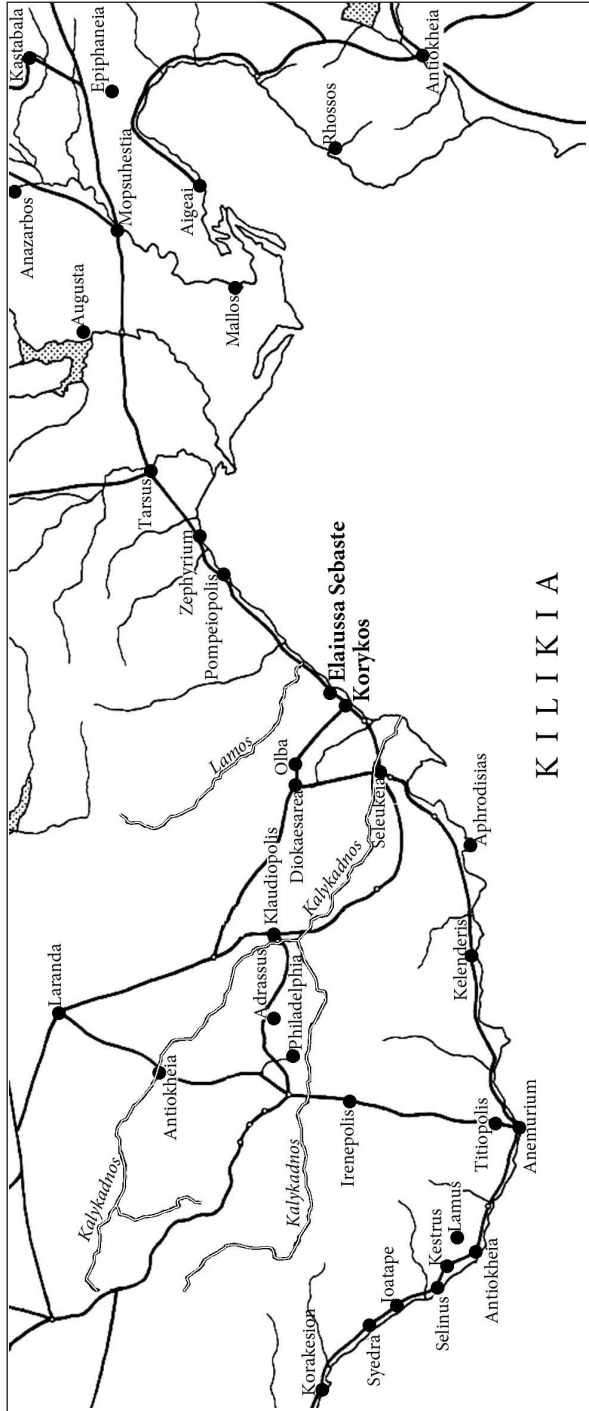

Fig. 1